ISSN: 2181-3906
2025

International scientific journal
«MODERN SCIENCE AND RESEARCH»
VOLUME 4 / ISSUE 3 / UIF:8.2 / MODERNSCIENCE.UZ

TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELI RISKLARINI BOSHQARISHNING SAMARALI USULLARI ("IPAK YO'LI" AITB MISOLIDA)

Sultanov Erkin Toshmurodovich

O'zbekiston Respublikasi Bank-moliya akademiyasi Biznesni boshqarish (Master of Business Administration-MBA) «Banking» mutaxassisligi magistranti.

https://doi.org/10.5281/zenodo.15115616

Annotatsiya. *Ushbu maqolada tijorat banklarida kredit portfeli risklarini boshqarishning samarali usullari tahlil qilinadi. Maqolada "Ipak Yo'li" AJ Banki (AITB) misolida kredit risklarini boshqarishning asosiy yo'nalishlari ko'rib chiqilgan. Bankning kredit portfeli risklarini samarali boshqarish uchun qo'llanilayotgan usullar, jumladan, kredit portfelini diversifikatsiya qilish, kredit risklarini baholash, geografik diversifikatsiya, axborot texnologiyalaridan foydalanish, va kredit siyosatini mustahkamlash tahlil qilinadi. Shuningdek, muammoli kreditlarni boshqarish va ularni undirishga qaratilgan strategiyalar ham ko'rib chiqiladi. Maqola O'zbekistondagi tijorat banklarining barqaror moliyaviy rivojlanishiga yordam beradigan samarali kredit risklarini boshqarishning muhim tamoyillarini o'z ichiga oladi.*

Kalit so'zlar: *tijorat banklari, kredit portfeli, risklarni boshqarish, "Ipak Yo'li" AITB, diversifikatsiya, muammoli kreditlar, kredit siyosati, axborot texnologiyalari.*

EFFECTIVE METHODS OF CREDIT PORTFOLIO RISK MANAGEMENT IN COMMERCIAL BANKS (ON THE EXAMPLE OF AITB "IPAK YU'LI")

Abstract. *This article analyzes effective methods of credit portfolio risk management in commercial banks. The article examines the main areas of credit risk management on the example of JSC Bank "Ipak Yu'li" (AITB). The methods used to effectively manage the bank's credit portfolio risks, including credit portfolio diversification, credit risk assessment, geographical diversification, use of information technologies, and strengthening credit policy, are analyzed. Strategies aimed at managing problem loans and their recovery are also considered. The article contains important principles of effective credit risk management that contribute to the sustainable financial development of commercial banks in Uzbekistan.*

Keywords: *commercial banks, credit portfolio, risk management, AITB "Ipak Yu'li", diversification, problem loans, credit policy, information technologies.*

ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ (НА ПРИМЕРЕ АИТБ «ИПАК ЙУЛИ»)

Аннотация. *В статье анализируются эффективные методы управления рисками кредитного портфеля в коммерческих банках. В статье рассматриваются основные направления управления кредитным риском на примере АО Банк «Ипак Йули» (АИТБ).*

Проанализированы методы, используемые для эффективного управления рисками кредитного портфеля банка, в том числе диверсификация кредитного портфеля, оценка кредитного риска, географическая диверсификация, использование информационных технологий, усиление кредитной политики. Также будут рассмотрены стратегии управления и взыскания неработающих кредитов. В статье изложены важные принципы эффективного управления кредитными рисками, способствующие устойчивому финансовому развитию коммерческих банков Узбекистана.

Ключевые слова: *коммерческие банки, кредитный портфель, управление рисками, АИБ «Ипак Йули», диверсификация, проблемные кредиты, кредитная политика, информационные технологии.*

Kirish

Kredit portfeli risklarini boshqarish tijorat banklarining muvaffaqiyatli faoliyati uchun eng muhim omillardan biridir. Rivojlanayotgan iqtisodiyotlar, shu jumladan O’zbekiston, banklar uchun turli xil kredit risklari va moliyaviy noaniqliklarni yuzaga keltiradi. "Ipak Yo’li" AJ Banki (AITB) o’zining kredit portfeli risklarini samarali boshqarish orqali moliyaviy barqarorlikni ta’minlashga erishmoqda. Ushbu maqolada tijorat banklarida kredit portfeli risklarini boshqarishning samarali usullari "Ipak Yo’li" AITB misolida tahlil qilinadi.

Kredit portfelini boshqarishning asosiy yo’nalishlari quyidagilarni o’z ichiga oladi:

- Kredit risklarini darajasiga ta’sir ko’rsatuvchi omillarni aniqlash, ularni baholash va bartaraf etish;
- Karz oluvchining kreditga layoqatliligini va uning moliyaviy ahvolini aniqlash, kredit riskini bashorat qilish;
- Muammoli kreditlarni oldindan aniqlash va ularga qarshi choralar ishlab chiqish;
- Kredit portfellarini diversifikatsiya qilish, ularning likvidligini va daromadliligini ta’minlash;
- Kredit olgan mijozlar bilan doimiy aloqada bo’lish;
- Kichik biznes sub’ektlarini qo’llab-quvvatlash.

"Ipak Yo'li" AITB kredit portfeli risklarini boshqarish uchun bir qator ilg'or usullarni qo'llaydi. Bu usullarni quyidagi asosiy yo'nalishlarda ko'rib chiqish mumkin:

"Ipak Yo'li" AITB kredit portfeli turli xil kredit mahsulotlarini o'z ichiga oladi. Bank o'zining portfelini sanoat tarmoqlari, mijozlar guruhlari va kredit turlari bo'yicha diversifikatsiya qiladi. Bu, biror bir sektor yoki tarmoqda yuzaga keladigan iqtisodiy inqirozlardan bankni himoya qiladi. Masalan, ipoteka kreditlari, iste'mol kreditlari va kichik biznes kreditlari o'rtasida muvozanat yaratish, bankni risklardan himoya qilishga yordam beradi.

Kredit portfeli risklarini boshqarishda "Ipak Yo'li" AITB zamonaviy kredit tahlilini amalga oshiradi. Kredit olish uchun murojaat qilgan mijozlar haqida keng qamrovli moliyaviy tahlil olib boriladi. Bu tahlil mijozning to'lov qobiliyatini aniqlash, qarzning qaytarilishini baholash va shu asosda qarorlar qabul qilishni o'z ichiga oladi. Bank, shuningdek, ilg'or axborot texnologiyalaridan foydalanib, kredit risklarini baholashni tezlashtiradi va aniqligini oshiradi.

"Ipak Yo'li" AITB geografik diversifikatsiyani ham muhim omil sifatida ko'radi. Kredit portfeli risklarini kamaytirish maqsadida bank kreditlarni turli hududlarda taqdim etadi. Bu usul bankni ma'lum bir hududdagi iqtisodiy turg'unlik va inqirozlardan himoya qiladi. Geografik diversifikatsiya yordamida bank mijozlar bazasini kengaytiradi va moliyaviy risklarni tarqatadi.

"Ipak Yo'li" AITB o'zining kredit siyosatini muntazam ravishda yangilab turadi va zamon talablariga moslashtiradi. Bankning kredit siyosati, risklarni boshqarishning asosiy vositasi sifatida, qarz berishning aniq shartlarini, mijozlarni baholash mezonlarini va to'lov qobiliyatini aniqlash tizimini o'z ichiga oladi. Bu, bankning qarzlarni taqsimlashdagi noaniqliklarni kamaytirish va kredit portfeli sifatini yaxshilashga yordam beradi.

Jadval 1: "Ipak Yo'li" AITB kredit portfeli risklarini boshqarish usullari

№	Usul	Tavsif
1	**Kredit portfelini diversifikatsiya qilish**	Bankning kredit portfeli turli xil kredit mahsulotlari va tarmoqlar bo'yicha diversifikatsiya qilinadi. Bu usul iqtisodiy turg'unliklardan himoya qiladi va bankning moliyaviy risklarini kamaytiradi.
2	**Kredit risklarini tahlil qilish va baholash**	Kredit olish uchun murojaat qilgan mijozlarning moliyaviy holati va to'lov qobiliyati tahlil qilinadi. Zamonaviy tahlil usullari yordamida risklarni aniqlash va to'g'ri qarorlar qabul qilish amalga oshiriladi.
3	**Riskni tarqatish va geografik diversifikatsiya**	Bank kreditlarni turli hududlarda taqdim etadi, bu esa ma'lum bir hududdagi iqtisodiy inqirozlar ta'siridan himoya qiladi. Geografik diversifikatsiya risklarni tarqatishga yordam beradi.

№	Usul	Tavsif
4	**Kredit siyosatini mustahkamlash**	Bankning kredit siyosati muntazam yangilanadi va zamon talablariga moslashtiriladi. Bu kreditlarning aniq shartlarini, mijozlarni baholash mezonlarini va to‘lov qobiliyatini aniqlashni o‘z ichiga oladi.
5	**Axborot texnologiyalaridan foydalanish**	Bank ilg‘or texnologiyalarni joriy qilgan bo‘lib, bu mijozlar haqidagi ma'lumotlarni tez tahlil qilish, qarorlarni asosli va aniq qabul qilish imkonini beradi. Kredit risklarini boshqarish tizimi avtomatlashtirilgan.

"Ipak Yo’li" AITB, kredit risklarini samarali boshqarish uchun ilg’or axborot texnologiyalarini joriy qilgan. Ma’lumotlar bazasi, kreditni baholash tizimi va avtomatlashtirilgan qaror qabul qilish mexanizmlari yordamida bank kredit risklarini tez va samarali boshqaradi. Bu texnologiyalar bankka mijozlar haqidagi ma’lumotlarni real vaqt rejimida tahlil qilish imkoniyatini beradi va qarorlarni aniq va asosli qabul qilishni ta’minlaydi.

Respublikamiz tijorat banklarining kredit portfelini boshqarishni takomillashtirish bilan bog’liq asosiy muammolar sifatida quyidagilarni ajratib ko’rsatish mumkin:

- ✓ Tijorat banklarining kredit portfeli diversifikatsiyasining past darajasi;
- ✓ Tahlil natijalari shuni ko’rsatadiki, yirik tijorat banklarida kreditlarning asosiy qismi ma’lum tarmoqlarga mansub korxonalarda tuplanmoqda. Bu esa yuqori kredit risklarini vujudga keltiradi;
- ✓ Ba’zi tijorat banklarida kredit operatsiyalarini buxgalteriya hisobini to’g’ri tashkil etishda muammolar mavjud.

Respublikamiz tijorat banklarida muammoli kreditlar va ularni qaytarish jarayonlarining o’sish tendensiyasi mavjud. Bu banklarning kredit portfeli sifatiga salbiy ta’sir ko’rsatadi. Shu sababli, kreditlarni undirish va muammoli kreditlarni boshqarish strategiyalarini ishlab chiqish zarur. Banklar muammoli kreditlarni tez aniqlash va zararni kamaytirish uchun samarali tizimlarni joriy etishlari kerak.

Shu bilan birga, banklarning buxgalteriya va kreditlash tizimlarini modernizatsiya qilish, ayniqsa, kredit risklarini baholashda ilg’or texnologiyalarni kengroq qo’llash, kredit portfeli diversifikatsiyasini oshirish zarur. Banklar bunday usullarni qo’llash orqali moliyaviy barqarorlikni ta’minlash va yuqori risklardan himoyalanishlari mumkin.

REFERENCES

1. Финансы Подредакцией В.М. Родиновой. М.: Финансы и статистика, 1995.
2. Д. Шим и Д. Сигел. Финансовый менеджмент. М.,1996.
3. Д. Шим и Д. Сигел. Методы управления стоимостью и анализа затрат. М., 1995.
4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Кичик ва ўрта тадбиркорликни ривожлантиришни рағбатлантиришга оид қўшимча чора - тадбирлар тўғрисида"ги Фармони, (1997. 31 январь). Солиқ ва божхона хабарлари, 1997 й. 6 - 12 январ. 7 - сон.
5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Банк тизимини янада эркинлаштириш ва ислоҳ қилиш борасидаги чора - тадбирлар тўғрисида"ги Фармони, Халқ сўзи. 2000 й. 21 март.